

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 • tālr. (+371) 67388624 • fakss (+371) 67388634 • e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

**Va/s „Latvijas Hipotēku un
zemes banka”
Vienot. reģ. Nr.40003132437
Doma laukumā 4
Rīgā, LV-1977**

(...)

(...)

(...)

(...)

LĒMUMS

**par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem līguma
noteikumiem**

Rīgā

2009.gada 12.februārī

Nr. 9-Ig

[1] Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2008.gada 8.oktobrī saņemts (...) iesniegums saistībā ar va/s „Latvijas Hipotēku un zemes banka” (turpmāk – *Sabiedrība*) 2006.gada 2.janvārī noslēgto Aizdevuma līgumu Nr.(...) (turpmāk – *Līgums1*) par kredīta saņemšanu nekustamā īpašuma iegādei un rekonstrukcijai. Iesniegumā norādīts, ka, noslēdzot standarta *Līgumu1*, (...) netika dota iespēja apspriest šķīrējtiesas klauzulas iekļaušanu vai neiekļaušanu *Līgumā1*. (...) uzskata *Līguma1* 81.punktu, kurā iekļauta šķīrējtiesas klauzula, par netaisnīgu līguma noteikumu, tādējādi (...) lūdz *PTAC* izvērtēt *Līguma1* noteikumu atbilstību patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu prasībām un pieprasīt, lai *Sabiedrība* pārtrauc pildīt netaisnīgos līguma noteikumus.

[2] 2008.gada 20.novembrī *PTAC* saņemts (...) iesniegums par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem kreditēšanas līguma noteikumiem saistībā ar *Sabiedrību* 2007.gada 14.decembrī noslēgto Aizdevuma līgumu Nr.(...) (turpmāk – *Līgums2*) un Aizdevuma līgumu Nr.(...) (turpmāk – *Līgums3*) par kredīta saņemšanu nekustamā īpašuma iegādei. Iesniegumā norādīts, ka *Sabiedrība* (...) izsniedza parakstīšanai iepriekš sagatavotus standarta līgumus un pirms *Līguma2* un *Līguma3* noslēgšanas ar (...) netika apspriesti *Līguma2* un *Līguma3* noteikumi. (...) uzskata, ka *Līguma2* un *Līguma3* 23.punkts, 64.punkts,

82.punkts un 93.punkts ir netaisnīgi un nevienlīdzīgi līguma noteikumi, tādējādi (...) lūdz *PTAC* izvērtēt *Līguma2* un *Līguma3* noteikumu atbilstību patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu prasībām un uzlikt par pienākumu *Sabiedrībai* pārtraukt pildīt netaisnīgos un nevienlīdzīgos līgumu noteikumus. Vienlaicīgi (...) norāda, ka viņam netika izsniegts nedz *Līguma2*, nedz *Līguma3* eksemplārs.

[3] 2008.gada 28.novembrī *PTAC* saņēma (...) un (...) iesniegumu saistībā ar *Sabiedrību* 2006.gada 25.septembrī noslēgto Aizdevuma līgumu Nr.(...) (turpmāk – *Līgums4*) par kredīta saņemšanu nekustamā īpašuma iegādei. Iesniegumā norādīts, ka (...) un (...) *Līguma4* 82.punktu uzskata par netaisnīgu līguma noteikumu, jo tajā iekļauta šķīrējtiesas klauzula. Vienlaicīgi iesniegumā minēts, ka *Līgums4* bija iepriekš *Sabiedrības* sagatavots tipveida līgums, kurš pirms tā parakstīšanas netika ar (...) un (...) apspriests. Tādējādi (...) un (...) lūdz *PTAC* izvērtēt *Līguma4* 82.punkta atbilstību patērētāju reglamentējošo normatīvo aktu prasībām un atzīt par spēkā neesošu *Līguma4* 82.punktu.

[4] 2008.gada 11.decembrī *PTAC* saņēma (...) iesniegumu saistībā ar *Sabiedrību* 2007.gada 5.decembrī noslēgto Aizdevuma līgumu Nr.(...) (turpmāk – *Līgums5*) par kredīta saņemšanu nekustamā īpašuma iegādei. Iesniegumā norādīts, ka *Līguma5* 82.punkta noteikums, kurā iekļauta šķīrējtiesas klauzula, pirms *Līguma5* noslēgšanas ar (...) netika apspriests. (...) uzskata, ka *Līguma5* 82.punkts ir nevienlīdzīgs un netaisnīgs līguma noteikums, tādējādi (...) lūdz *PTAC* atzīt *Līgumā5* iekļauto šķīrējtiesas klauzulu par netaisnīgu un uzdot *Sabiedrībai* pārtraukt pildīt ar (...) kā patērētāju un arī ar citiem patērētājiem netaisnīgo *Līguma5* 82.punkta noteikumu.

[5] Sakarā ar saņemtajiem iesniegumiem *PTAC* pieprasīja un 2009.gada 14.janvārī ar vēstuli Nr.2.10.17/15 saņēma *Sabiedrības* paskaidrojumu (turpmāk – *Paskaidrojums*). *Paskaidrojumā* cita starpā norādīts sekojošais:

[5.1.] *Sabiedrība* uzskata, ka *Līguma1*, *Līguma2*, *Līguma3*, *Līguma4* un *Līguma5* noteikumi atbilst patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu prasībām un tādējādi *Sabiedrība* nepiekrīt *PTAC* vēstulē izteiktajam viedoklim.

[5.2.] Attiecībā uz Aizdevumu līgumu nosacījumu apspriešanu *Sabiedrība* nepiekrīt izteiktajam apgalvojumam, ka Aizdevuma līgumu noteikumi ir standarta un netiek pakļauti apspriešanai. *Sabiedrība* norāda, ka, „*Izstrādājot Aizdevuma līgumu, kurus parakstījis Klients, noteikumus, tika ņemti vērā tādi aspekti kā Aizdevuma līgumos norādīto aizņēmēju maksātspēja (pierādāmie ienākumi), ķīlas nodrošinājums (ķīlas likviditāte, ķīlas vērtība), kredītvēsture u.c., kā arī Banka izvērtēja virkni dokumentu, tajā skaitā Klienta iesniegtos – VID izziņu par kredīta ņēmēja ienākumiem un VSAA izziņu par apdrošinātās personas veiktajām iemaksām. Turklāt pirms Aizdevuma līgumu noslēgšanas Klientam bija iespēja apspriest līguma noteikumus, ja viņš būtu izrādījis šādu vēlēšanos un izteicis iebildumus par aizdevuma līguma nosacījumiem. Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī Civillikuma 1431.pantā noteikto, ka „Akta parakstīšana, vienalga, vai tas attiecas uz pašas parakstītu vai trešo personu,*

uzskatāma par piekrišanu šim aktam, ja tā saturs parakstītājam bijis zināms un ja viņam tajā tiesiskajā darījumā, uz kuru akts attiecas, ir personīga interese un ierunas tiesība”, Banka uzskata Klienta parakstu uz Aizdevuma līgumiem par pietiekošu pierādījumu Aizdevuma līgumu noteikumu apspriešanai un Klienta piekrišanai to nosacījumiem”.

[5.3.] Attiecībā uz Līguma1 81.punktā, Līguma2, Līguma3, Līguma4 un Līguma5 82.punktā iekļauto šķīrējtiesas klauzulu Sabiedrība paskaidro, ka tā „neuzskata, ka šķīrējtiesas klauzulas iekļaušana aizdevuma līgumos uzskatāma par netaisnīgu līguma nosacījumu un to iekļaujot aizdevuma līgumos Banka nav ievērojusi Eiropas Kopienu Padomes 1993.gada 05.aprīļa direktīvu 93/13/EE un PTAL 6.panta (3) daļas 7.punktu, kā arī uzskata par nepamatotu PTAC apgalvojumu, ka strīdu izskatīšana šķīrējtiesā pamatā ir domāta komersantiem.

Noslēgtajos Aizdevuma līgumos ietvertā šķīrējtiesas klauzula neparedz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, bet paredz arī alternatīvu strīdu izskatīšanu LR tiesā, kā arī neierobežo aizņēmēja tiesības šķīrējtiesas procesa laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 495.panta (2) daļai apstrīdēt šķīrējtiesas līguma spēkā esamību vai neesamību, vai celt prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā par šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu.

LR Satversmes tiesas 2005.gada 17.janvāra sprieduma „Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam” 9.punktā atzīts: „Ņemot vērā, ka Satversmē nostiprināto pamattiesību mērķis ir personas interešu aizsardzība, Satversmes tiesa atzīst, ka brīvā griba, kas šķīrējtiesas līguma noslēgšanas gadījumā izteikta civiltiesiska darījuma formā, ir adekvāts kritērijs pamattiesību ierobežojuma pieļaujamībai. Ja vien netiek aizskartas ar likumu aizsargātās citu personu intereses, nedz likumdevēja, nedz Satversmes tiesas uzdevums nav aizstāt personas gribas izteikumu ar savu vērtējumu par vēlamo rīcības modeli un tā saprātīgumu.”

Saskaņā ar PTAL 6.panta (10) un (11) daļa noteikto netaisnīgi noteikumi atzīstami par spēkā neesošiem pēc patērētāja prasības, līdz ar ko nav pamata šķīrējtiesas līgumu uzskatīt par spēkā neesošu, ja patērētāji ar šādu prasību tiesā nav griezušies.

LR Satversmes tiesas 2005.gada 17.janvāra sprieduma „Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam” secinājumu 9.1.punktā norādīts: „Satversmes tiesa uzsver, ka arī daudzu citu valstu praksē tiesas uzskata, ka persona ir atteikusies, piemēram, no tiesībām tikt uzklausītai, ja šķīrējtiesas procesu tā ir ignorējusi, vai arī no tiesībām uz objektīvu tiesu, ja tā nav laikus iebildusi pret šķīrējtiesneša objektivitāti (..). Šķīrējtiesas līgumam nebūtu jēgas, ja kāds no tā dalībniekiem varētu izvēlēties neizmantot savas procesuālās tiesības, lai vēlāk, atsaucoties uz to neatņemamību, iebilstu pret nolēmumu izpildi.””

PTAC, izskatot un izvērtējot lietā esošos materiālus, secina:

[6] (...), (...), (...) un (...), (...) (turpmāk – *Patērētāji*) un *Sabiedrības* starpā ir noslēgti Aizdevuma līgumi par kredīta saņemšanu nekustamā īpašuma iegādei un rekonstrukcijai. Tiesiskajās attiecībās, kas izriet no Aizdevuma līgumiem, *Patērētāji* ir uzskatāmi par patērētājiem *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) 1.panta 3.punkta izpratnē, bet *Sabiedrība* par pakalpojuma sniedzēju *PTAL* 1.panta 4.punkta izpratnē, savukārt *Sabiedrības* darbības saistībā ar kredītu izsniegšanu *Patērētājiem* par pakalpojumu atbilstoši *PTAL* 1.panta 2.punktam. Noslēgtie Aizdevuma līgumi saskaņā ar *PTAL* 8.panta pirmo daļu ir uzskatāmi par patērētāju kreditēšanas līgumiem, līdz ar to uz tiesiskajām attiecībām, kas izriet no *Patērētājiem* un *Sabiedrības* starpā noslēgtajiem Aizdevuma līgumiem, ir attiecināmas *PTAL* un citu patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu prasības.

[7] *PTAL* 25.panta ceturtais daļas 6.punktā ir noteikts, ka *PTAC* funkcijās ietilpst patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojumu sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri līguma noteikumi. Līdz ar to *PTAC* savas kompetences ietvaros ir tiesīgs izvērtēt *Līguma1*, *Līguma2*, *Līguma3*, *Līguma4* un *Līguma5* noteikumu atbilstību *PTAL* un citu patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu prasībām.

[8] Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem patērētāju tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi. Savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta pirmo daļu ražotājs, pārdevējs vai pakalpojumu sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem. Līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam (*PTAL* 6.panta trešā daļa).

Atbilstoši *PTAL* 6.panta ceturtais daļas noteikumiem, novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus.

[9] *Līguma1* un *Līguma4* nobeigumā pirms līgumslēdzēju pušu parakstiem un *Līguma2*, *Līguma3* un *Līguma5* 93.punktā ir noteikts, ka „*Puses ir apspriedušas visus aizdevuma līguma un šo noteikumu nosacījumus un vienojušās par tiem, un noslēdz aizdevuma līgumu bez viltus, spaidiem un maldiem. Aizņēmējs ar savu parakstu apliecina, ka ir izlasījis un pilnībā sapratis aizdevuma līgumu un šos noteikumus, kā arī saņēmis aizdevuma līguma un šo noteikumu eksemplāru, un apņemas pildīt tajos norādītās saistības*”. Savukārt no *Patērētāju* iesniegumiem izriet, ka konkrētie Aizdevuma līgumi tika sastādīti iepriekš un viņiem nebija iespējams ietekmēt Aizdevuma līgumu

noteikumus, kā arī, ka ar *Patērētājiem* Aizdevuma līgumu noteikumi netika apspriesti.

PTAC norāda, ka, lai arī Aizdevuma līgumus *Patērētāji* ir parakstījuši, tomēr *PTAL* ir paredzēti izņēmumi no vispārējiem līgumu slēgšanas noteikumiem: līguma netaisnīgs noteikums var tikt atcelts, ja tas nav ticis apspriests. Tikai līguma parakstīšana no patērētāja puses un informētība par līguma saturu, tajā skaitā, informētība par līguma noteikumu, kurš paredz, ka puses ir apspriedušas visus līguma noteikumus un patērētājs ar savu parakstu apliecina, ka ir izlasījis un pilnībā sapratis līguma noteikumus, nav uzskatāma par apspriešanu.

Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi (sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003 motīvu daļas 14.punktu).

PTAL 6.panta septītā daļa nosaka, ka „*ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt*”. Tādējādi *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumi uzliek pierādīšanas pienākumu pakalpojuma sniedzējam gadījumos, kad pastāv domstarpības par to, vai attiecīgie līguma noteikumi ir vai nav savstarpēji apspriesti. Līdz ar to *Sabiedrībai* kā pakalpojumu sniedzējai ir pienākums pierādīt, ka *Līguma1*, *Līguma2*, *Līguma3*, *Līguma4* un *Līguma5* noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar *Patērētājiem*.

Papildus *PTAC* norāda, ka, ņemot vērā, ka *PTAC* ir saņēmis vairākas starp *Sabiedrību* un *Patērētājiem* noslēgto Aizdevuma līgumu kopijas, kurās lielākoties ir identiski Aizdevuma līguma pielikuma Nr.1 (turpmāk – *II daļa*) noteikumi, tas liecina par to, ka *Līguma1*, *Līguma2*, *Līguma3*, *Līguma4* un *Līguma5 II daļas* noteikumi ir sastādīti iepriekš un ka tie ir tipveida noteikumi.

Saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektajā daļā noteikto „*līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus*”. Arī Eiropas Kopienų 1993.gada 5.aprīļa direktīvas Nr.93/13/EEK Par netaisnīgiem līguma noteikumiem patērētāju līgumos (kuras normas ir iekļautas *PTAL*) 3.panta otrajā daļā noteikts, ka nosacījums vienmēr uzskatāms par neapspriestu, ja tas ir bijis sagatavots jau iepriekš un patērētājam līdz ar to nav bijusi iespēja ietekmēt šā nosacījuma saturu, īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā. Pie tam, *PTAL* 6.panta sestajā daļā noteikts: „*ja ir apspriesti atsevišķi līguma noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgie aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi*”.

Papildus *PTAC* norāda, ka „*[...] standarta līgumi per se tiek uzskatīti par neapspriežamiem, tāpēc standartnoteikumu piemērošanas gadījumā faktiski nav nekādas juridiskas iespējas izvairīties no Netaisnīgu noteikumu direktīvas piemērošanas. Pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem neizslēdz*

direktīvas piemērošanu” (Zadraks G. „Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos nepieciešamā reforma”// „Likums un Tiesības”, 2005. Nr.4, 103.lpp.). Vienlaicīgi *PTAC* norāda, ka regulējums attiecībā uz netaisnīgiem līguma noteikumiem ir iekļauts, lai nepieļautu, ka kāda no līgumslēdzēju pusēm piespiestu otru pusi noslēgt līgumu, kura noteikumi atbilst tikai vienas līgumslēdzēju puses interesēm, otrai pusei atņemot tai nozīmīgas tiesības, tādējādi skarot patērētāja intereses.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī to, ka *Sabiedrība* nav iesniegusi pierādījumus, kas apliecinātu *Līguma1*, *Līguma2*, *Līguma3*, *Līguma4* un *Līguma5* noteikumu savstarpēju apspriešanu ar *Patērētājiem*, kā to nosaka *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumi, *PTAC* secina, ka *Līguma1 II daļas* 81.punkts, kā arī *Līguma2*, *Līguma3*, *Līguma4* un *Līguma5 II daļas* 82.punkts nav savstarpēji apspriests ar *Patērētājiem*.

[10] *Līguma1 II daļas* 81.punkts un *Līguma2*, *Līguma3*, *Līguma4* un *Līguma5 daļas* 82.punkts paredz, ka „*visas domstarpības, kas Pusēm varētu rasties aizdevuma līguma un/vai tam pakārtoto dokumentu sagatavošanas vai izpildes gaitā, risināms pārrunu ceļā. Ja šādi nav iespējams panākt risinājumu, strīds izšķirams, pēc prasības pieteikuma iesniedzēja izvēles, LR tiesā vai Komerbanku asociācijas šķīrējtiesā, vienotais reģistrācijas numurs 40003746396, saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un nolikumu par Latvijas Komerbanku asociācijas šķīrējtiesas izdevumiem. Šo dokumentu noteikumi uzskatāmi par ietvertiem šajā punktā. Šķīrējtiesas spriedums ir galīgs, nav pārsūdzams un Pusēm ir obligāts. Šķīrējtiesnesu skaits – viens. Šķīrējtiesas izskatīšanas valoda – latviešu. Šķīrējtiesnesi tiek uzdots iecelt Latvijas Komerbanku asociācijas šķīrējtiesas priekšsēdētājam.*”

PTAC norāda, ka konkrētajos Aizdevuma līguma punktos ietvertā šķīrējtiesas klauzula ierobežo patērētāja tiesības griezties tiesā un ierobežo patērētāja izvēles brīvību izvēlēties tiesību sargājošo iestādi, kurās vērsties, jo, ja prasītājs ir pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķīrējtiesā, un prasītājs nevar „izvairīties” no šķīrējtiesas procesa. Tādas klauzulas redakcija teorētiski paredz (bet praksē tā notiek gandrīz katrā gadījumā), ka var tikt aizskartas tieši tās pašas patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķīrējtiesas klauzulas gadījumā. Tāpat *PTAC* norāda uz konkrētiem Administratīvās rajona tiesas spriedumiem, kuros šāda šķīrējtiesas klauzula atzīta par netaisnīgu līguma noteikumu. Administratīvā rajona tiesa 2005.gada 12.augusta sprieduma lietā Nr.42241705 (A2417-05/13) norādījusi, ka „*patērētāja izvēles brīvība varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja šajās [līguma punktā norādītajās] tiesību sargājošajās iestādēs vērstos pats patērētājs. Savukārt gadījumā, ja pakalpojuma sniedzējs [...] strīda risināšanai izvēlētos vērsties šķīrējtiesā, patērētājam būtu bijusi liegta izvēles brīvība strīda risināšanas iestādes izvēlē*”. Līdzīgs viedoklis izteikts arī Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 21.februāra spriedumā lietā Nr.42394906 (A2123-07/2).

PTAC norāda, ka kreditēšanas līguma specifika nosaka to, ka pēc tam, kad aizdevējs veic aizdevuma summas izmaksu, tā saistības ir (par līguma būtiskajiem noteikumiem) izpildītas un aizdevējs iegūst prasījuma tiesības par

naudas atmaksu un citu līguma noteikumu izpildi. Līdz ar to prasītājs kreditēšanas līguma gadījumā 90% ir tieši aizdevējs. Ņemot vērā, ka aizdevējam ir tiesības noteikt strīda izskatīšanas piekritību (vispārējās jurisdikcijas un/vai šķīrējtiesas), tad aizdevējam potenciāli ir daudz lielākas iespējas noteikt strīda piekritību šķīrējtiesai. No iepriekš minētajiem apsvērumiem vadoties var secināt, ka šāda šķīrējtiesas klauzula nostāda patērētāju neizdevīgā stāvoklī, jo pēc līguma noslēgšanas un aizdevuma saņemšanas, tā iespējas nodrošināt strīda izskatīšanu vispārējās jurisdikcijas tiesā ir salīdzinoši mazākas (skat., Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 3.oktobra spriedumu lietā Nr.A42373806, A1887-07/17, motīvu daļas 17. un 18.punkts).

Tāpat *PTAC* vērš uzmanību arī uz tiesību zinātnieku viedokli. Prof.Dr.habil.iur. Kalvis Torgāns 2005.gada 11.janvāra rakstā „Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas” „Latvijas Vēstnesis” izdevumā „Jurista vārds” norāda sekojošo: „*Latvijas šķīrējtiesu reglamentos par pamatu ņemti visautoratīvākie UNICITRAL noteikumi (turpmāk – Noteikumi), un tajos nekādi ierobežojumi ne attiecībā uz dibināšanu, ne šķīrējtiesnešu skaitu, ne šķīrējtiesnešu (arbitru) kvalifikāciju nav atrodam. [...] Tālāk atzīmēsim, ka šie Noteikumi ir domāti komercstrīdu izskatīšanai, un tur piedāvātā šķīrējtiesas klauzula ir laba komersantam, bet attiecībā uz patērētāju vai nekomersantu vispār varētu būt cita veida klauzula, kas aizsargā vājāko pusi*”. K.Torgāns arī norādījis, ka: „*ļaujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemot iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums*” (K.Torgāns. Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K.Torgāns skaidrojis, ka šķīrējtiesas process galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNICITRAL noteikumos (United Nation Commission On International Trade Rule, Arbitration rule, General Assembly Resolution 31/98), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos.

Kā jau iepriekš tika norādīts, strīdus izskatīšana šķīrējtiesā pamatā ir domāta komersantiem, kuriem svarīgāks ir tieši procesa virzības ātrums, nolēmuma galīgums, iespēja vienoties par procesa norises gaitu, kā arī konfidencialitāte. Līdz ar to iepriekš minētie šķīrējtiesas aspekti ir izdevīgi komersantiem, kuriem ilgstoša tiesvedība un iespēja pārsūdzēt tiesas lēmumu bieži vien ir traucējošs aspekts komercdarbībai. Savukārt patērētājam ir tieši pretējas intereses, kuras praktiski nav iespējams realizēt šķīrējtiesas procesā, galvenokārt pušu nevienlīdzīgā stāvokļa un sprieduma galīguma dēļ.

Saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktu, par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas „*izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā*”. *PTAC* norāda, ka, lai arī šajā gadījumā ir formāli novērsta neatbilstība *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem, tomēr *PTAC* secina, ka arī konkrētās šķīrējtiesas klauzulas sekas ir identiskas ar šķīrējtiesas klauzulas, kas pieļauj strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, sekām: prasītājs ir pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķīrējtiesā, un patērētājs nevar „izvairīties” no šķīrējtiesas procesa. Tāda klauzulas redakcija teorētisko

paredz (bet praksē tā notiek gandrīz katrā gadījumā), ka var tikt aizskartas tieši tās pašas patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķērējtiesas klauzulas gadījumā. Tādējādi šāds *Līguma1 II daļas* 81.punkta un *Līguma2, Līguma3, Līguma4 un Līguma5 II daļas* 82.punkta noteikums nostāda *Patērētājus* savu tiesību realizācijai neizdevīgā stāvoklī un atbilstošu *PTAL* 6.panta trešās daļas 1. un 7.punkta noteikumiem (kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punkta noteikumiem) ir atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto un pamatojoties uz *PTAL* 3.panta 2.punktu, 5.panta pirmo daļu, 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta pirmo daļu, 6.panta trešās daļas 1.un 7.punktu, 6.panta piekto daļu, 6.panta sesto daļu, 6.panta septīto daļu, 25.panta ceturtais daļas 6.punktu un 25.panta astotās daļas 1.punktu, **PTAC uzdod:**

- 1) *Sabiedrībai* pārtraukt pildīt ar patērētājiem noslēgtajos līgumos tāda paša satura līguma noteikumu, kā *Līguma1 II daļas* 81.punkta un *Līguma2, Līguma3, Līguma4 un Līguma5 II daļas* 82.punkta noteikums;
- 2) viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas *Sabiedrībai* grozīt patērētājiem piedāvātajos līguma projektos tāda paša satura līguma noteikumu, kā *Līguma1 II daļas* 81.punkts un *Līguma2, Līguma3, Līguma4 un Līguma5 II daļas* 82.punkts, nodrošinot tā atbilstību *PTAL*;
- 3) *Sabiedrībai* sniegt informāciju *PTAC* par administratīvā akta izpildi pirms administratīvā akta lemjošās daļas 6.punktā noteiktā izpildes termiņa beigām atbilstoši *PTAL* 25.panta desmitās daļas noteikumiem (tai skaitā, iesniedzot pārstrādātos līgumu projektus).

Vienlaicīgi *PTAC* informē, ka tas vēl arvien turpina izvērtēt pārējo starp *Sabiedrību* un *Patērētājiem* noslēgto Aizdevuma līgumu noteikumu atbilstību patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu prasībām, un nepieciešamības gadījumā izdos vēl vienu administratīvo aktu patērētāju individuālo un kolektīvo interešu aizsardzībai.

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *PTAL* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu *PTAC* Rīgā, K.Valdemāra ielā 157, LV-1013.

Direktore

(paraksts)

B.Vītoliņa

IZRAKSTS PAREIZS